

prof. Tomasz Miczka

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego

w Katowicach

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora
pani mgr Katarzynie Gacek-Dudzie

Zlecniodawca:

Przewodnicząca Rady ds. Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne, Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, dr hab. Monika Gardoń-Preinl, prof. AMKP

Pismo z dnia 21 lutego 2022 roku

Sylwetka kandydatki:

Pani Katarzyna Gacek-Duda ukończyła Liceum Muzyczne w Bielsku-Białej w roku 2001, by potem w latach 2002 do 2007 studiować w Akademii Muzycznej w Katowicach. Jeszcze w trakcie katowickich studiów, dzięki programowi Erasmus, miała okazję spędzić rok akademicki 2006/2007 w Universität für Musik und Darstellender Kunst w Wiedniu. Lata 2009 do 2012, to czas studiów podyplomowych w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Od tego czasu pani Katarzyna prowadzi bogatą działalność artystyczną opartą w większości o muzykę zbliżoną do twórczości etnicznej, realizowaną na multum instrumentów z rodziny fletów. Z zamieszczonego życiorysu można wnioskować – ale nie bezpośrednio - że pani Gacek-Duda odbyła studia doktoranckie w krakowskiej Akademii Muzycznej.

Dorobek artystyczny i zawodowy:

Dołączony do dokumentacji wykaz koncertów i prowadzonych warsztatów nie jest może ilościowo znaczny, lecz obejmuje wiele krajów na świecie, co w sposób oczywisty wiąże się z rodzajem artystycznej aktywności. Znajdziemy tu koncerty w tak ciekawych miejscach jak: Sztambuł, Tel Aviv, Pekin, Johannesburg, ale również Warszawa w ramach Festiwalu „Warszawska Jesień”, czy wiele polskich sal koncertowych z Teatrem Wielkim Operą Narodową. W tym obszarze działalności znajdziemy kilkakrotne realizacje telewizyjne z ważnych okazji, np. koncert „Santo Subito”, transmitowany z bazyliki w Łagiewnikach, czy koncert telewizyjny w setną rocznicę urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, który odbył się w Muzeum Powstania Warszawskiego. Warsztaty dotyczące fletów etnicznych, czy artykuły w kilku fachowych gazetach dopełniają w pewnym sensie obraz aktywności kandydatki do stopnia doktora.

Dzieło artystyczne:

Przedstawione dzieło artystyczne, to 27 krótkich nagrań w większości opracowanych, bądź skomponowanych przez panią Katarzynę Gacek-Dudę. Ten rodzaj twórczości odbiega znacznie od typowych dzieł artystycznych stanowiących istotę doktoratu, w tradycyjnym jego rozumieniu. Jednak przysłuchując się i przyglądając wnikliwie, można dostrzec głębszy sens takiej muzycznej aktywności, na pozór tylko błahej. Umiejętność gry na tak wielu instrumentach z rodziny fletów bezdyskusyjnie wymaga ogromnego zaangażowania i mnóstwa pracy. Zestawienie wielu muzycznych wątków realizowanych na różnym instrumentarium wprowadza nową w pewny sensie jakość dla słuchającego, tym bardziej, gdy weźmie się pod uwagę dalekie pochodzenie części fletów. Bogactwo dźwiękowe jest w tym wypadku ogromne. Z punktu widzenia doktoratu taka praca ma głęboki sens, kumulując w jednym miejscu tak wiele różnorodności, a co za tym idzie, idei muzycznego ich wykorzystania. Wsłuchując się w poszczególne miniatury, dostrzegamy piękne dostosowanie konkretnego instrumentu do sposobu jego wkomponowania w muzyczną warstwę, uwzględniającą kontekst etniczny.

Jeśli możemy tutaj mówić o komponowaniu - choć jest to w formie miniaturowej - to jednak prezentuje się to bardzo ciekawie, choćby poprzez dostosowanie muzycznych pomysłów do instrumentu i kulturowego kontekstu. Tym sposobem ma się wrażenie pewnej geograficzno-etnicznej podróży po całym świecie. Dźwiękowa rozległość w nagraniach od 1 do 14 jest niezwykle ciekawa, ponieważ słyszymy tam np. dwójnice, piszczałkę, flet indiański, czy fujarę słowacką. Z kolei w pozostałych nagraniach realizowanych na flecie poprzecznym zmieniają się instrumenty towarzyszące takie jak: lira korbowa, darbuka, czy daff. Towarzyszenie w kilku utworach kapeli beskidzkiej jest równie ciekawe i dopełniające muzyczny obraz.

Ważnym elementem pojawiającym się w części nagrania są autorskie muzyczne pomysły doktorantki, takie jak choćby „fletoswist”, czy „fletospiew”. W moim rozumieniu tworzy to pewnego rodzaju most między różnymi obszarami muzyki. Dodatkowo otwiera szereg ciekawych, twórczych możliwości dotyczących samego fletu poprzecznego. Droga, którą szedł choćby Toru Takemitsu, sprzęgając dzisiejszy współczesny flet z tradycyjną muzyką japońskiego dworu cesarskiego, może być transponowana - dzięki twórczym poszukiwaniom doktorantki - do muzyki europejskiej, czy polskiej. Ta symbiotyczna możliwość wykorzystania dzisiejszego fletu poprzecznego w barwowych, czy wyrazowych elementach pochodzących z folkloru np. beskidzkiego, wydaje się bardzo ciekawa.

Swoistym dopełnieniem przedstawionego dzieła artystycznego jest aneks zawierający przykłady brzmieniowe poszczególnych instrumentów wykorzystanych w nagraniach. To bardzo cenny pomysł, ponieważ kataloguje w jakimś sensie różnorodność fletowej rodziny. Wydaje się dobrym pomysłem, żeby taki zestaw możliwości poszczególnych instrumentów, poprzez nagranie, mógł być pomocą dla szerszego grona twórców.

Rozprawa doktorska, czyli opis dzieła artystycznego:

Przedstawiona rozprawa jest bardzo obszerna i szczegółowa, dotycząca bezpośrednio nagranych dzieła artystycznego. Zawiera takie rozdziały jak: zarys dziejów fletu, opis wybranych instrumentów wykorzystanych w nagraniu, opis imitowania szaty dźwiękowej wybranych aerofonów etnicznych Polski i świata realizowanych na flecie poprzecznym. Dalej znajdujemy omówienie problematyki wykonawczej nagranych utworów. Praca w sposób wyczerpujący przedstawia każdy z użytych instrumentów, jego budowę, sposób gry na każdym z nich. Jest to wszystko powiększone o rolę odmian fletu w konkretnej kulturze. Z treści pracy możemy dowiedzieć się we wnikliwy sposób o tych ważnych zagadnieniach. Pewną nieścisłością jest chyba opis japońskiego fletu *shakuhachi*, ponieważ mimo zapowiedzi nie można odnaleźć w dziele artystycznym jego użycia. Pojawia się wyłącznie w aneksie. Tym niemniej jako flet ważny w kulturze japońskiej, jest to bardzo ciekawa wzmianka.

Ciekawym akapitem jest fragment pracy poruszający ornamenty kolorystyczne. Opisanie w sposób szczegółowy efektów uzyskiwanych na flecie poprzecznym daje o nich wyobrażenie, powiększone o konkretne warsztatowe rady. Również w aneksie dzieła artystycznego odnajdujemy dźwiękową egzemplifikację opisanych ornamentów. Kilka zaproponowanych autorskich technik, takich jak fletospiew, fletospiew podwójny, czy fletowist budują nowe wykonawcze wartości.

Równie interesujący jest opis nagranych miniatur. W sposób wyczerpujący i szczegółowy autorka omawia różnice wykonawcze i warsztatowe. W przyszłości może to przynieść ułatwienie osobom sięgającym po instrumenty etniczne z rodziny fletów. Pracę kończy fotogaleria przedstawiająca obszerną kolekcję instrumentów pani Katarzyny Gacek-Dudy. Jest to wartościowe rozszerzenie kompletu wiadomości, jednocześnie stanowiąc ułatwienie we wnikliwym zapoznaniu się z fletową różnorodnością.

Moje wątpliwości budzą radykalne stwierdzenia autorki dotyczące sposobu gry amatorów na przywołanych instrumentach: *Jeżeli wykonawca nie jest profesjonalistą w kontekście aparatu przeponowego, odchylenia intonacyjne mogą mieć duży wpływ na jakość utworu. Znajdziemy to zdanie na stronie 51.* Immanentną częścią gry amatorskiej jest u większości, ta właśnie prostota i brak zajmowania się perfekcyjnym warsztatem. W tym cały urok prawdziwie ludowego muzykowania. Kolejną wątpliwość budzi dość częste używanie pojęcia muzykant, czy grajek, które to określenia odbieram mocno pejoratywnie.

Należy żałować odrobinę braku wnikliwej korekty, co pozwoliłoby wyłowić niektóre językowe niezręczności. Oto kilka przykładów:

Str. 8 *Syringa, zwana również fletnią pana, to instrument pochodzący od arkadyjskiego bożka pasterzy.*

Str. 9 *Leżące w niewielkiej odległości od Bliskiego Wschodu Indie.....*

Str. 29 *W utworze Voice Toru Takemitsu na flecie współczesnym moment wydechu dźwięku jest bardzo eksponowany przez myśl kompozytora.*

Str. 30 *Na niewielkich skrawkach ziemi górskiej budowali swój światopogląd, opierając się na marności i przemijaniu.*

Str. 33 *Brzmienie utworów w dziele artystycznym to dźwięki kombinowane, przedęcia, uderzanie klapkami.*

Str. 34 *Flety etniczne mają możliwości wykonawcze i nie zawsze można na nich wykonać szereg chromatycznych dźwięków.*

To tylko niektóre z przykładów. Gdyby miało dojść w przyszłości do publikacji pracy, to trzeba by poprzedzić ją wnikliwą korektą językową.

Nie zmienia to jednak mojego przekonania o wartości samej pracy w warstwie merytorycznej. W całości jest to rozprawa porządkująca wiedzę o odmianach fletów na świecie, a także proponuje nowe techniki gry, co stanowi wartość samą w sobie.

Konkluzja:

Oceniając całość: przedstawiony dorobek artystyczny, naukowy, a w sposób szczególny dzieło artystyczne i jego opis, w pełni odpowiadają wymogom artykułów ustawy, stanowiąc oryginalne dokonanie artystyczne. Rekomenduję tym samym, nadanie pani Katarzynie Gacek-Dudzie stopnia doktora sztuki.

Janusz Murka

Katowice, 20 kwietnia 2022 r.